

Vili Laine

LUKIOLAISTEN KOKEMUS OMASTA TALOUDEN
HALLINNASTAAN JA TALOUSOSAAMISESTAAN

Liiketalouden koulutusohjelma
2019

LUKIOLAISTEN KOKEMUS OMASTA TALOUDEN HALLINNASTAAN JA TALOUSOSAAMISESTAAN

Laine, Vili
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Syyskuu 2019
Sivumäärä: 37
Liitteitä: 1

Asiasanat: talouden hallinta, talousosaaminen, nuoret

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa, mikä on nuorten kokemus oman talouden hallinnasta ja talousosaamisesta sekä niihin liittyvistä keskeisistä tekijöistä. Opinnäytetyössä selvitettiin ovatko nuoret kokeneet saaneensa tarpeeksi tietoa ja opetusta talousasioista ja mistä sekä miten aiheesta tulisi saada tietoa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjautui lähdekirjallisuuteen, jonka avulla selitettiin talouden hallinta ja talousosaaminen. Lähdemateriaalilla avattiin myös, mistä muodostuu nuoren henkilökohtainen talous ja mitä on taloustiedon opetus suomalaisessa koulujärjestelmässä ja mitkä ovat opetuksen tavoitteet vuonna 2019. Teoriaosuus täydentyi vielä aikaisemmista aihealueen tutkimuksista.

Tutkimuksen aineisto hankittiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely toteutettiin pirkanmaalaisen Nokian lukion opiskelijoille toukokuussa 2019. Kysely lähetettiin 150 opiskelijalle, joista kyselyyn vastasi 90 opiskelijaa. Näin ollen tutkimuksen vastausprosentiksi muodostui 60 prosenttia. Sähköisellä kyselylomakkeella kerätystä aineistosta tehtiin havaintomatriisi ja analysointi Excel-tilukkolaskentaohjelmalla. Saatua tuloksia kuvailtiin sanallisesti ja havainnollistettiin kuvioin.

Ennen tutkimuksen toteutusta määriteltiin olettamuksia kohderyhmän vastauksista. Olettamuksia olivat muun muassa, että pääosin talousaiheinen tieto ja oppi on saatu vanhemmilta, suurin osa nuorista säästää rahaa säännöllisesti sekä suurin osa nuorista haluaa lisää tietoa aiheesta eikä koe saaneensa tarpeeksi tietoa ja opetusta talousasioiden hoitamisesta lukion aikana. Kaikki olettamukset kävivät toteen.

Nuorista 68 prosenttia koki osaavansa sopeuttaa kulutuksen ja menot käytössä oleviin tuloihin ja 73 prosenttia koki oman talouden suunnittelun tärkeäksi. Nuorista 60 prosenttia koki oman taloudellisen osaamisensa olevan hyvä ja 68 prosenttia halusi parantaa taloudellista osaamistaan. Nuorten suosituimmat säästämis- ja sijoituskohteet olivat käyttötili ja säästötili. Vanhemmilta tietoa oman talouden hallintaan ja talousasioiden hoitamiseen oli saanut 68 prosenttia nuorista. Nuoret haluavat eniten tietoa laina-asioista, säästämisestä ja sijoittamisesta sekä verotuksesta. Nuorista 60 prosenttia oli sitä mieltä, että taloustietoa tulisi opettaa omana oppiaineena lukiossa.

HIGH SCHOOL STUDENT'S EXPERIENCE OF THEIR OWN FINANCIAL MANAGEMENT AND FINANCIAL EXPERTISE

Laine, Vili

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

September 2019

Number of pages: 37

Appendices: 1

Keywords: economic management, financial expertise, young people

The purpose of this thesis was to find out what is the young people's experience of managing their own finances and financial skills and the key factors related to them. The thesis investigated whether young people felt that they had received enough information and education about financial matters and where and how to get information about the topic.

The method of this thesis was quantitative. The theoretical part of this thesis was based on the source literature and previous research. The thesis material was collected by using electronic questionnaire. The survey was executed in May 2019 for Nokia upper secondary school students in Pirkanmaa. The survey was sent to 150 students and 90 students responded. The response rate was 60 percentage. The data collected from the electronic questionnaire was made into an observation matrix and analyzed by using an Excel spreadsheet program. The results were described in words and illustrated with figures.

Before the study was defined as assumptions in advance of the target group of responses. The assumptions were for example that economics information and education is mainly learned from parents, most young people save money on a regular basis and most young people want more information on the subject. All assumptions were fulfilled.

According the results 68 percentage of young felt that they could adjust consumption and spending to disposable income and 73 percentage thought it is important to plan their own finances. 60 percentage of young people felt that their financial skills were good, and 68 percentage wanted to improve their financial skills. The most popular savings and investment targets for young people were the current account and the savings account. 68 percentage of young people had received information from parents to manage their finances. Most of the young people wanted information about loans, savings and investments and taxation. 60 percentage of young people felt that financial education should be taught as a separate subject in high school.

SISÄLLYS

| | | |
|-------|---|----|
| 1 | JOHDANTO..... | 5 |
| 2 | NUORTEN TALOUDEN HALLINTA JA TALOUSOSAAMINEN..... | 6 |
| 2.1 | Taloudellinen hallinta | 6 |
| 2.2 | Taloulosaaminen..... | 7 |
| 3 | NUOREN HENKILÖKOHTAINEN TALOUS | 10 |
| 3.1 | Tulojen ja menojen rakenne..... | 10 |
| 3.2 | Yhteiskunnan etuudet..... | 11 |
| 3.2.1 | Opintotuki ja opintolaina..... | 11 |
| 3.2.2 | Asumistuki ja asumisavustus | 13 |
| 3.2.3 | Koulumatkatuki..... | 14 |
| 3.3 | Nuorten säästämisen ja sijoittamisen kohteita | 14 |
| 3.4 | Maksuvaikeudet | 15 |
| 3.4.1 | Pikavipit | 15 |
| 3.4.2 | Maksuhäiriömerkintä | 16 |
| 4 | TALOUSTIEDON OPETUS | 18 |
| 4.1 | Lukion opetussuunnitelma | 19 |
| 4.2 | Nuorten taloulosaaminen tulevaisuudessa..... | 20 |
| 5 | OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN | 20 |
| 5.1 | Tutkimusongelma | 20 |
| 5.2 | Kyselyn tavoite ja toteutus..... | 21 |
| 5.3 | Kyselylomake | 22 |
| 5.4 | Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti | 23 |
| 6 | TUTKIMUSTULOKSET | 24 |
| 6.1 | Taustatiedot..... | 24 |
| 6.2 | Talouden hallinta | 24 |
| 6.3 | Taloulosaaminen..... | 27 |
| 6.4 | Taloustieto ja -osaaminen lukiossa | 30 |
| 6.5 | Tulosten tarkastelu | 32 |
| | LÄHTEET..... | 35 |
| | LIITTEET | |

1 JOHDANTO

Nuorten talouden hallinta, säästäminen ja sijoittaminen sekä nuorten ylivelkaantuminen ovat olleet paljon esillä mediassa. Mielikuva, jossa vain varakkailta ihmisillä on mahdollisuus säästämisen ja sijoittamiseen, on pyritty poistamaan. Useat nuoret kuitenkin kokevat, etteivät he ole saaneet tarpeeksi tietoa ja opetusta käytännön talousasioiden hoitamiseen ja oman talouden hallintaan liittyen. Suomen hallitus onkin nostanut vuonna 2019 esiin, että talousosaamista tulisi lisätä eri koulutusastella. Vuonna 2019 on aloitettu myös kansalaisaloite, jossa pyritään saamaan taloustieto uudeksi kouluaineeksi. (Hagelin 2019a; Kansalaisaloite [www-sivut](#) 2019.)

Hagelin (2019b) on kirjoittanut Iltasanomien artikkelissa, että Suomessa noin 400 000 henkilöllä on maksuhäiriömerkintä. Tämä kyseinen määrä on arvioitu olevan vasta jäävuorenhuippu. Maksuhäiriöisten todellinen määrä on paljon suurempi, koska monet ylivelkaantuneet ottavat pikavippejä, joiden myötä välttävät maksuhäiriömerkintöjä niin kauan kuin mahdollista. Tästä muodostuu vakava pikavippikierre. Yhä useammat nuoret ajautuvat maksuvaikeuksiin Suomessa, jossa erilaisia nopeita rahoitusvaihtoehtoja tarjotaan niin lehtien, radion, televisio kuin internetin välityksellä. Finanssiosaamista tarvitaan useassa elämänvaiheessa ja se vahvistaa oman elämän hallintaa. Nuorille monet elämän suuret valinnat ovat vasta edessä, kuten esimerkiksi opintolainan nosto, auton tai ensiasunnon osto. Tietoa aiheesta tarvitaan ennen näitä suuria päätöksiä eikä vasta silloin, kun ne ovat kohdalla. Taloudellinen lukutaito mahdollistaa paremman pärjäämisen elämässä taloudellisesti ja talouden ymmärtäminen auttaa hahmottamaan sekä ymmärtämään yhteiskunnan toimintaa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia lukiolaisten kokemusta oman talouden hallinnasta, talousosaamisesta ja niihin liittyvistä tekijöistä. Kohderyhmäksi valittiin pirkanmaalaisen Nokian lukion opiskelijat. Yksi tärkeä teema on, kokevatko opiskelijat saavansa lukiossa tarpeeksi tietoa ja opetusta talousasioiden hoitamiseen. Olettamuksena on, että Nokian lukion opiskelijat eivät ole saaneet tarpeeksi tietoa ja opetusta liittyen oman talouden hallintaan ja talousosaamiseen. Opiskelijoiden oletetaan myös saaneen tietonsa aiheesta pääosin vanhemmiltaan eikä koulusta tai muilta tahoilta kuten pankilta.

2 NUORTEN TALOUDEN HALLINTA JA TALOUSOSAAMINEN

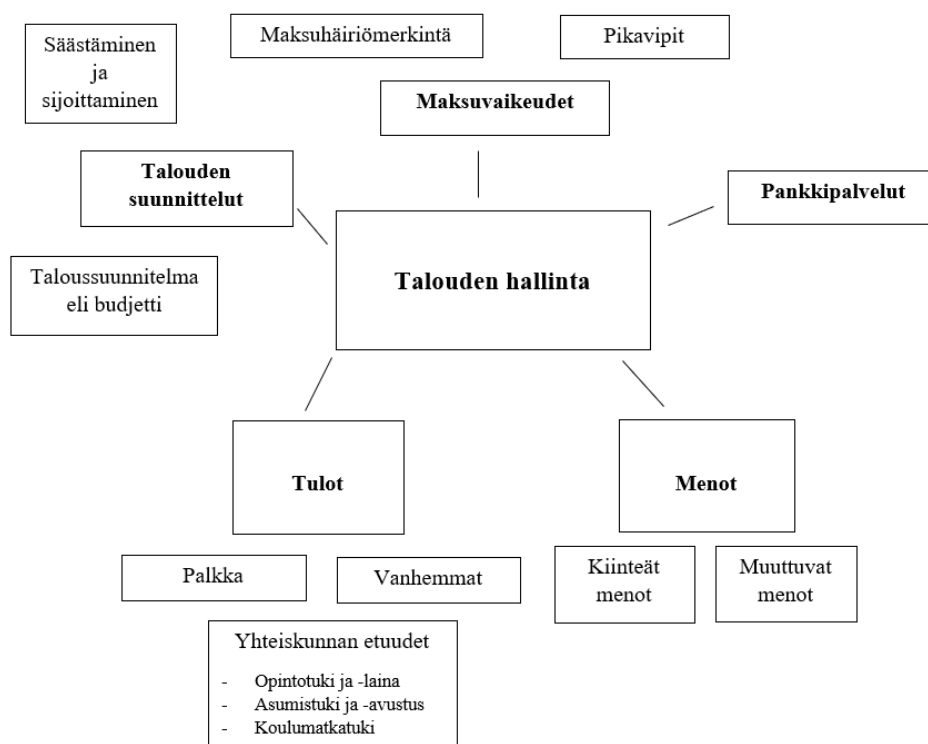
2.1 Taloudellinen hallinta

Taloudellinen hallinta on tulojen ja menojen hallintaa sekä päivittäisten taloudellisten velvoitteiden hoitamista niin ettei päädytä ylivelkaantumiseen. Se voidaan jakaa päivittäistalouden hoitoon, säästämiseen sekä vakuuttamiseen, suurten hankintojen rahoitukseen ja varallisuuden hallintaan. Kuluttaja pyrkii toimimaan taloudessaan niin, että saavuttaa taloudelliset tavoitteensa, jotka voivat liittyä päivittäisiin raha-asioihin, säästämiseen sekä sijoittamiseen, suurempaan hankintaan tai lainan nostoon. Kuluttajan taloudellisella kyvykkyydellä tarkoitetaan kuluttajan mahdollisuuksia arvioida ja hallita omaa talouttaan niin, että kuluttaja pystyy toteuttamaan rationaalisia päätöksiä, joiden avulla pystytään saavuttamaan asetetut tavoitteet ja taloudellisen hyvinvoinnin. Tämä vaatii tietoa sekä ymmärrystä oman talouden perusasioista ja oman talouden suunnittelemista. Pankkipalvelut ja niiden käyttö nouseekin merkittävään asemaan kuluttajan taloudellisessa kyvykkyydessä. (Peura-Kapanen & Rajas 2009, 3-4.)

Talouden hallinnan avulla on mahdollista seurata käytettävissä olevia varoja suhteessa tuleviin menoihin ja näin ollen on mahdollista välttyä omaa taloutta horjuttavilta yllätyksiltä. Konkreettisesti talouden hallinta koostuu taloussuunnitelmasta eli budjetista. Budjetin avulla suhteutetaan ja tasapainotetaan menot vastaamaan käytettävissä olevia tuloja. Budjettia varten tulee selvittää tulot ja menot, joita käydään läpi tarkemmin myöhemmin tässä opinnäytetyössä. Kun tulot ja menot ovat selvitetty, voidaan suunnitella seuraavat kuukaudet niin, että pakolliset toistuvat menot hoidetaan aina ensin. Tämän jälkeen voidaan hoitaa satunnaisia menoja ja mahdollisesti saada lopulta myös jotain rahaa säästöön. Säästäminen ja tulevaisuuteen varautuminen on keskeinen asia talouden hallinnassa, jotta yllättäviin menoeriin pystytään varautumaan entistä paremmin. (Kuluttajaliiton [www-sivut](http://www.kuluttajaliitto.fi) 2019.)

Tässä opinnäytetyössä nuorten talouden hallinta koostuu viidestä pääteemasta, jotka ovat havainnollistettu alla olevassa kuviossa 1. Nuoren tulot ovat jaettu palkkatuloihin, vanhemmilta saatavaan rahaan sekä yhteiskunnan etuuksiin eli opintotukeen ja -

lunaan, asumistukeen ja -avustukseen sekä koulumatkatukeen. Menot muodostuvat kiinteistä ja muuttuvista menoista. Säästäminen ja sijoittaminen sekä taloussuunnitelma muodostavat talouden suunnittelun. Maksuvaikeuksiin on liitetty maksuhäiriömerkinnät ja pikavipit, joista tarkemmin sivuilla 15-18. Viimeisenä osa-alueena talouden hallintaan on määritelty pankkipalvelut.



Kuvio 1. Nuorten talouden hallinnan osa-alueet

Nuorten oman talouden hallinnan perustekijöitä ovat kulutuksen sopeuttaminen käytettävissä oleviin resursseihin eli menojen sopeuttaminen käytettävissä oleviin tuloihin. Oman talouden hallinta merkitsee nuorille itsenäistymistä. Nuorten elämänlaatu ja elintaso usein laskee, kun he muuttavat pois kotoa ja alkavat vastaamaan omasta taloudesta. Nuorten tulot ovat usein pienet tai niitä ei ole lainkaan opintojen takia. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 11.)

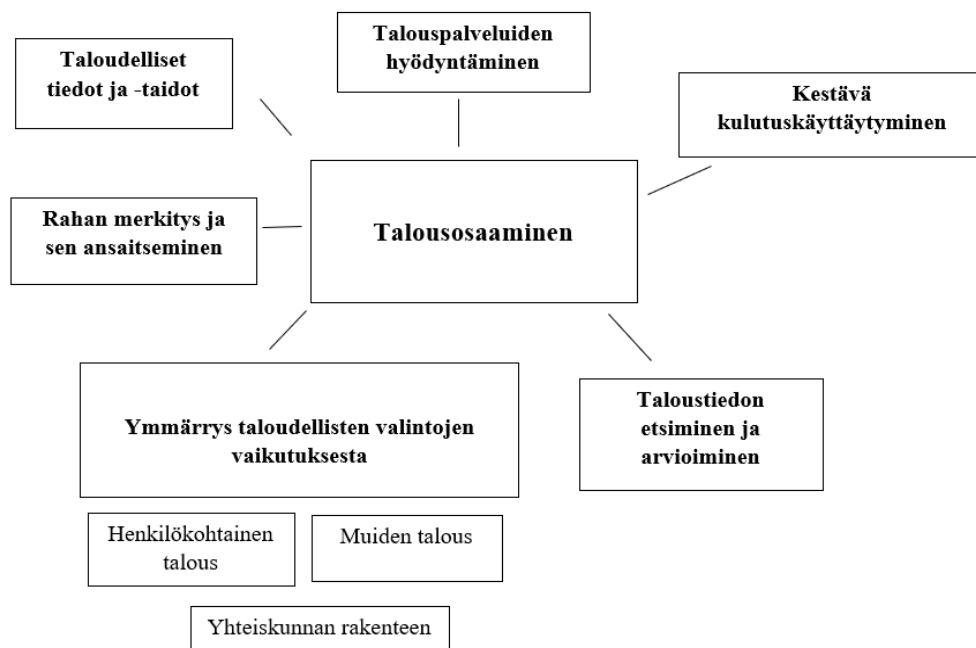
2.2 Talousosaaminen

Nuorten oman talouden hallintaan sekä taloustietojen ja -taitojen opetukseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, koska nykynuorista saattaa tulla ensimmäinen

sukupolvi, jonka tulot jäävät aiempaa sukupolvea heikommaksi. Olemme tottuneet Suomessa, että seuraava sukupolvi on aina edeltäjäänsä vauraampi, mutta nyt näyttää siltä, että tämä kehitys on tullut tiensä päähän. Vaurastumisen kasvu on hidastunut ja tämä näkyy erityisesti nuorten kotitalouksien taloudellisen tilanteen heikentymisenä. (Myllyniemi 2016, 44.) Nuoret kasvavat yhteiskunnassa, jossa tavaroiden ja palveluiden kuluttaminen on keskeistä. Sosiaalinen media ja teknologia määrittävät paljon nuorten elämää. Tämä kaikki vaatii rahaa ja taloudellisia taitoja ja osaamista, jotka syntyvät jo nuoren lapsuudessa. Lapsuudessa raha konkretisoituu hyödykkeiden kautta, joita perheeseen hankintaan. Vanhempien hankinnoilla, käyttäytymisellä ja talousasioista puhumalla pystytään luomaan pohja nuorten taloudelliselle käyttäytymiselle. (Raijas & Uusitalo 2012, 9-10.)

Taloudellisesti osaava nuori osaa hyödyntää sekä soveltaa taloudellisia taitojaan ja -tietojaan huomioiden käytettävissä olevat resurssit suhteessa muuttuvaan tilanteeseen. Taloudellisesti kyvykäs nuori ymmärtää taloudellisten valintojensa merkityksen omaan talouteen, muiden ihmisten talouksiin sekä yhteiskunnan rakenteisiin. Nuori osaa etsiä taloustietoa ja arvioi sitä kriittisesti sekä hyödyntää taitavasti markkinoilla olevia erilaisia omaan talouteen liittyviä palveluita. Taloudellisesti osaava nuori ymmärtää rahan merkityksen, ansaitsemisen ja kestävän kulutuskäyttäytymisen. Kuviossa 2 on havainnollistettu edellä mainittujen tekijöiden liittymistä talousosaamiseen. (Raijas & Uusitalo 2012, 9-10; Ekholm 2015.)

Kuten alla olevasta kuviossa 2 voidaan havaita että, talousosaaminen koostuu taloudellisista tiedoista ja -taidoista, talouspalveluiden hyödyntämisestä, kestävästä kulutuskäyttäytymisestä, taloustiedon etsimisestä ja arvioimisesta, rahan merkityksen ja ansaitsemisen ymmärryksestä sekä taloudellisten valintojen vaikutusten ymmärtämisestä henkilökohtaiseen talouteen, muiden talouteen sekä yhteiskunnan eri osa-alueisiin.



Kuvio 2. Talousosaaminen

Nuorten taloudellista tulevaisuutta uhkaa määräaikaisten pätkätyöt ja jatkuva uudelleen kouluttautuminen. Tilannetta ei helpota myöskään se, että opintotuen määrää on laskettu ja opintolainan lainatakauksen määrää kasvatettu. Nuorten on siis mahdollista nostaa opintolainaa enemmän kuin aiemmin, josta voidaan olla montaa eri mieltä nyky-yhteiskunnassa, jossa nuorten ylivelkaantumisesta on tullut merkittävä ongelma. Nämä tekijät tekevät nuorten elämästä taloudellisesti epävakaa, jolloin nuori tarvitsee talousosaamista, joustavuutta ja epävarmuuden sietokykyä. Nuoren vakiintunut elämäntilanne lisää tyytyväisyyttä nuoren omaan taloudelliseen tilanteeseen. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 10.)

Vuonna 2017 tehdyssä Nuorisobarometrissä mitattiin, kuinka paljon opiskelijat ovat oppineet peruskoulun ja toisen asteen koulutuksessa eri aihealueista. Mitattavia teemoja olivat yleissivistys, sosiaaliset taidot, kielitaito, opiskelutaidot, ongelmanratkaisukyky, kyky tavoitteelliseen työskentelyyn, ympäristötietoisuus, keskittymiskyky, kriittinen ajattelu, suvaitsevaisuus, päätöksentekokyky, tietotekniikka- ja digitaaliset taidot, mediataidot, luovuus, kansainvälisyys, yhteiskunnallisen vaikuttamisen taidot, lähiympäristöön vaikuttamisen taidot sekä

taloustiedot ja -taidot. Kyseisen Nuorisobarometrin mukaan nuoret ovat oppineet vähiten taloustietoja ja -taitoja yhdessä yhteiskunnallisen vaikuttamisen taidon ja lähiympäristöön vaikuttamisen taidon ohella kaikista edellä mainituista aihealueista. Suomalaisen koulujärjestelmän yksi merkittävä tehtävä on siirtää edellisen sukupolven kokemaa tärkeää tieto- ja taitoaines seuraavalla sukupolvelle. Nuorisobarometriin vuonna 2017 vastanneista nuorista 13 prosenttia kokee, ettei ole oppinut ollenkaan taloustietoja tai -taitoja koulutuksen aikana. Jos asiaa vertaa siihen, että nuoria velkaantuu ja joutuu ulosottoon enenemissä määrin, on tulos huolestuttava. (Pekkarinen & Myllyniemi 2018, 64.)

Oppimista tapahtuu nyky-yhteiskunnassa myös koulun ulkopuolella. Uutta tietoa voi omaksua ja uusia taitoja oppia niin työn, harrastusten, median tai vapaaehtoistoiminnan kautta. Nuoret kokevat oppineensa hieman enemmän taloustietoja ja -taitoja koulun ulkopuolella kuin koulussa, mutta ero ei ole kovinkaan merkittävä. Nuorista kuitenkin suurin osa pitää taloustietoja ja -taitoja tärkeänä elämässä pärjäämisen kannalta. Näin ollen opetusta talousasioita tulisi lisätä niin koulussa kuin koulun ulkopuolella. (Pekkarinen & Myllyniemi 2018, 64; 72.)

3 NUOREN HENKILÖKOHTAINEN TALOUS

3.1 Tulojen ja menojen rakenne

Nuorten tulot koostuvat palkasta, sivutuloista, yhteiskunnan etuuksista tai vanhemmilta saadusta käyttörahasta (Kuluttajaliiton [www-sivut](http://www.sivut) 2019). Opiskelun ohessa töissä käyvien nuorten määrä on laskenut vuonna 2017 toteutetun kouluterveyskyselyn (Hämäläinen 2018) mukaan. Kymmenen vuotta sitten noin viides kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista teki töitä lukuvuoden aikana. Lukiolaisista opintojen ohella töitä teki kymmenen vuotta sitten 27 prosenttia, kun vuonna 2017 vastaava luku oli 19 prosenttia ja ammatillisella puolella töitä tekevien määrä oli kymmenen vuotta sitten 35 prosenttia ja vuonna 2017 23 prosenttia osoittaa kouluterveyskysely 2017. Nuoret työskentelevät noin 1-5 tuntia viikossa.

Menot voidaan jakaa kiinteisiin ja muuttuviin menoihin. Kiinteät menot ovat pakollisia ja toistuvia eriä. Nuorilla nämä voivat olla esimerkiksi vuokra, sähkölasku, vakuutusmaksut, puhelinlasku, matkakulut tai eri viihdepalveluiden maksut kuten Netflix sekä Spotify. Nämä menoerät ovat helpompi arvioida etukäteen. Muuttuvia menoja on taas vaikeampi arvioida ennalta. Muuttuviin menoihin nuorilla voi kuulua esimerkiksi vaatteet, harrastukset, ruoka, juoma ja terveydenhoito. (Kuluttajaliiton www-sivut 2019.)

Danske Bankin teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2019 nuorista noin joka toinen arvioi hallitsevansa tulojaan sekä menojaan kuukausittain erittäin hyvin tai hyvin. Tulojen ja menojen kuukausittaisessa hallinnassa vaikeuksia koki 9 prosenttia nuorista. (Danske: Velat ja pikavipit...2019.)

3.2 Yhteiskunnan etuudet

Nuoren on mahdollista saada yhteiskunnalta erilaisia taloudellisia tukia tasapainottamaan sen hetkistä elämäntilannetta. Erilaisia tukimuotoja nuorten näkökulmasta ovat esimerkiksi opintotuki, opintolaina, asumistuki, asumisavustus ja koulumatkatuki. (Kelan www-sivut 2019.)

3.2.1 Opintotuki ja opintolaina

Opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa nuoren toimeentulo opintojen aikana. Opintotukeen sisältyy opintoraha ja siihen liittyvä huoltajakorotus, opintolainan valtiontakaus ja asumislisä, joka koskee Ahvenanmaalla tai ulkomailla opiskelevia ja asuvia opiskelijoita. Jotta nuoren on mahdollista saada opintotukea, tulee hänen tulla hyväksytyksi oppilaitokseen, jossa nuori opiskelee päätoimisesti opinnoissa edistyen. Nuorella tulee olla myös opintotuen taloudellinen tarve, joka määräytyy nuoren omien tulojen ja vanhempien tulojen mukaan, mikäli nuori asuu vielä kotona vanhempiensa kanssa. (Kelan www-sivut 2019.)

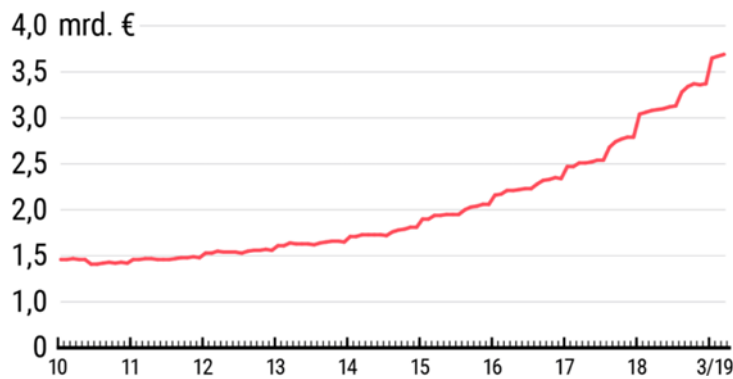
Opintotukeen kuuluvan opintorahan määrään vaikuttavat nuoren ikä, asuminen itsenäisesti tai vanhempien kanssa, avioliitto tai oma lapsi. Alle 17-vuotias nuori, josta

maksetaan lapsilisää ei ole oikeutettu opintorahaan. Alle 17-vuotiaan nuoren on kuitenkin mahdollista saada opintolainaa ja asumistukea. Toisen asteen opiskelija sekä korkeakouluopiskelija voi saada opintorahaa 38,66 eurosta 325,28 euroon riippuen aiemmin mainituista tekijöistä. (Kelan www-sivut 2019.)

Opintorahaan on mahdollista saada huoltajakorotusta, mikäli opiskelija on alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja. Huoltajakorotus on 75 euroa kuukaudessa riippumatta lasten määrästä tai lapsen asumisjärjestelyistä. Opintoraha maksetaan pankkitilille kuukauden ensimmäisenä tai seuraavana mahdollisena pankkipäivänä. (Kelan www-sivut 2019.)

Opintorahan määrää on laskettu alkaen elokuusta 2017, jolloin opintorahan määrä laski 336,76 eurosta 250,28 euroon. Tällöin myös opintolainan valtiontakauksen määrää vastaavasti nostettiin 400 eurosta 650 euroon kuukaudessa. Opiskelijoita siis kannustetaan ottamaan opintolainaa opintotuen leikkausten kustannuksella. Opiskelijoiden taloudellinen tukeminen on siirtynyt lainapainotteiseksi. Opintotuen asumislisä lakkautettiin myös vuonna 2017 ja opiskelijat liitettiin yleisen asumistuen piiriin, jolloin asumistukea voi saada enimmillään 400 euroa 201 euron sijaan. Viimeisenä toimenä hallitus päätti, etteivät maksuhäiriömerkinnät ole enää kaikissa tapauksissa este opintolainan valtiontakauksen myönteiselle päätökselle. (Kuukkanen 2017.)

Opintolainan takaa valtio, lainatakauksen myöntää Kela ja opiskelija voi hakea lainaa haluamastaan pankista. Opintolainalle ei tarvita muuta vakuutta valtiontakauksen lisäksi. Valtiontakaus on voimassa enintään 30 vuotta alkaen ensimmäisestä lainaerän nostosta. Opintolainan takaisinmaksusuunnitelmasta ja korosta sovitaan ensisijaisesti oman pankin kanssa. Yleisesti opintolainaa voi nostaa, mikäli saa Kelalta opintorahaa tai muutamissa poikkeustilanteissa, joissa ei ole oikeutettu opintorahaan (Kelan www-sivut 2019). Suomalaiset opiskelijat nostavat tällä hetkellä opintolainaa ennätysvauhtia ja opintolainojen määrä on yli kaksinkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuoden 2018 lopulla opintolainan ottaneita arvioitiin olevan noin yli 400 000 ja lainaa heillä oli keskimäärin noin 7 800 euron edestä. Kuviosta 3 voidaan nähdä opintolainojen euromääräinen kehitys vuosien 2010-2019 aikana. (Mäntylä 2019.)



Kuvio 3. Opintolainojen kokonaismäärä Suomessa vuodesta 2010 vuoteen 2019 (Yle Uutisgrafiikka 2019)

Opintolainaa voi saada alle 18-vuotias 300 euroa kuukaudessa ja yli 18-vuotias 650 euroa kuukaudessa. Opintolainassa on muutamia poikkeuksia suhteessa muihin lainoihin, jotka hyödyttävät sen ottajaa. Opintolainasta on mahdollista saada opintolainahyvitys tai -vähennys, mikäli suorittaa opinnot määräajassa. Hyvityksen osuus on 1.8.2014 jälkeen korkeakouluopintonsa aloittaneelta 40 prosenttia 2500 euron ylittävästä lainamäärästä. Opintolainan takaisinmaksu alkaa vasta kahden vuoden päästä valmistumisesta tai viimeisestä opintotuen maksusta eikä opintolainan lyhennystä tai korkoja tarvitse maksaa opintojen aikana. Erääntyvät korot yhteen lasketaan lainan pääomaan kaksi kertaa vuodessa, kesä- ja joulukuun 15. päivinä. Kun opintolainan takaisinmaksu alkaa, on sen takaisinmaksusuunnitelma yleisesti ottaen helposti muokattavissa velallisen elämäntilanteen mukaan. (Osuuspankin www-sivut 2019.)

3.2.2 Asumistuki ja asumisavustus

Asumistukea maksetaan ruokakunnalle asumismenojen tasapainottamiseksi. Opiskelijat ovat siirtyneet myös yleisen asumistuen alle elokuussa 2017. Muutos on vaikuttanut erilaisissa elämäntilanteissa oleviin opiskelijoihin eri tavoin – useat ovat hävinneet merkittävästi rahallisesti muutoksen myötä, kun osa taas on hyötynyt siitä. Eniten tämä muutos on heikentänyt samassa ruokakunnassa olevaa paria, joista toinen opiskelee ja toinen on työssäkävijä, koska molempien tulot vaikuttavat yleiseen asumistukeen. Kela on arvioinut vuonna 2017, että 40 000 opiskelijaa menettää täysin asumistuen, 27 000 opiskelijan tuen määrä tulee laskemaan ja 100 000 opiskelijan tuen määrä taas nousee. (Kuukkanen 2017.)

Asumisavustus on tarkoitettu kattamaan asumisen todelliset menot varusmiespalveluksen aikana. Todellisiin asumismenoihin katsotaan kuuluvan vuokra, yhtiövastike, lämmitys- ja vesikustannukset, asuntolainojen korot, asunnon kunnostamista sekä asumisoikeusmaksun maksamista varten nostettujen lainojen korot, sähkö- ja kaasumaksut sekä omakotitalon hoitomenot. Asumisavustuksen voi saada palvelusta suorittava, hänen puolisonsa tai hänen lapsi. (Kelan www-sivut 2019.)

3.2.3 Koulumatkatuki

Koulumatka tuki on tarkoitettu korvaamaan koulumatkojen kustannukset, kun koulumatka on vähintään 10 kilometriä suuntaansa, koulumatkoihin kuluu rahaa yli 54 euroa kuukaudessa ja yhdensuuntaisia koulumatkoja kertyy vähintään seitsemän viikossa. Koulumatkatuki koskee pääsääntöisesti toisen asteen opiskelijoita. (Kelan www-sivut 2019.)

3.3 Nuorten säästämisen ja sijoittamisen kohteita

Tässä opinnäytetyössä nuorten säästämisen ja sijoittamisen kohteiksi valittiin käyttötili, säästötili, ASP-tili, rahastot ja osakkeet, jotka avattu alla lyhyesti.

Käyttötili on pankin myöntämä tili, joka on tarkoitettu normaalien päivittäisten raha-asoiden hoitamiseen. Käyttötilin rahavirta koostuu usein palkanmaksusta, eläkkeestä, yhteiskunnan etuuksista, kuten lapsilisästä tai muista toistuvista suorituksista. Käyttötilillä olevat varat ovat aina vapaasti hyödynnettävissä. Käyttötilille voi tallettaa tai sieltä voi nostaa rahaa, sieltä voi maksaa laskuja sekä ostoksia pankkikortilla tai verkkopankin välityksellä. Käyttötilien välillä on mahdollista tehdä tilisiirtoja eli siirtää rahaa tilien välillä. (Nordean www-sivut 2018.)

Säästötili on tili, joka on tarkoitettu säästämistä varten. Tilille talletetut varat ovat talletussuojan piirissä eli tallettaja saa varansa takaisin, mikäli pankki ei pysty niitä takaisin maksamaan. Tilin korko on matala sekä inflaatio syö tilille talletettujen

varojen arvoa, joten sen tuotto on hyvin pientä. Talletuksista saatavasta korosta peritään lähdevero. Säästötileihin voi taas liittyä käyttörajoituksia, esimerkiksi tililtä ei saa nostaa rahaa sovittuna aikavälinä. (S-Pankin [www-sivut](#) 2018.)

ASP-säästäminen on 15-39 -vuotiaille ensiasunnonostajille tarkoitettu säästämisen muoto. Tilille täytyy tallettaa 150-3000 euroa joka kalenterivuosineljännes. Ostettavan asunnon hinnasta tulee säästää vähintään 10 prosenttia ja valtio takaa loput asunnon arvosta. (Nordean [www-sivut](#) 2018.)

Sijoitusrahastolla tarkoitetaan arvopaperisalkkua, joka koostuu osakkeista, korkoinstrumenteista ja muista arvopapereista. Salkun omistavat siihen sijoittavat henkilöt, yritykset sekä muut yhteisöt. Sijoitusrahastossa säästäjien varoja haalitaan yhteen ja ne sijoitetaan useisiin erilaisiin arvopapereihin, jotka yhdessä muodostavat rahaston. Rahasto jakautuu taas rahasto-osuuksiin. Sijoitusrahaston hallinnosta ja sijoituspäätöksistä vastaa rahastoyhtiöt. (Puttonen & Repo 2011, 30)

Osake on osuus yrityksestä ja näin ollen osakesijoittamisella sijoittaja saa osuuden yrityksestä omistukseensa. Osakkeita voi ostaa pörssistä, joka on osakkeiden sähköinen, julkinen ja säännelty kauppapaikka. Pörssissä käydään kauppaa julkisesti noteeratuiden yritysten osakkeilla. (Elo & Saarhelo 2018, 20.)

3.4 Maksuvaikeudet

3.4.1 Pikavipit

Pikavipillä tai pikaluotolla tarkoitetaan usein vakuudetonta lainaa alle kolmen kuukauden laina-ajalla. Pikavippejä tarjotaan puhelimen tai verkon välityksellä. Alalla toimivia yrityksiä on paljon (Finanssivalvonnan [www-sivut](#) 2019). Pikavipin tunnuspiirteitä ovat vakuudettomuus eli sille ei pantata konkreettista omaisuutta takuuksi tai anneta henkilötakausta. Toinen tunnuspiirre pikavipeillä on niiden korkea korko, suuret lainanhoitokulut ja palvelumaksut. Pikavippien todellinen vuosikorko on ollut noin 100 ja 1600 prosentin välillä. Vuonna 2013 säädettiin kuitenkin laki, joka asettaa alle 2000 euron lainoille korkokaton, jossa lainan todellinen vuosikorko saa

olla korkeintaan 50 prosenttia + viitekorko (Nuorten-yst www-sivut 2019). Vuonna 2016 eduskunta hyväksyi sääntelyn, jossa pikavipin todellinen vuosikorko saa olla enintään 20 prosenttia + viitekorko. Tämä sääntely tulee koskemaan 1.9.2019 jälkeen tehtyjä lainasopimuksia (Väänänen 2019).

Danske Bankin teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2019 noin puolet suomalaisista nuorista usko ymmärtävänsä pikavipin merkityksen erittäin hyvin (Danske: Velat ja pikavipit...2019). Vuonna 2012 Yle Uutiset on uutisoinut, että pikavippejä on nuorten keskuudessa paljon ja nuori voikin velkaantua vain puolen vuoden aikana 12 000 euroa. Velkaneuvoja Kirsi Lattunen painottaa vanhempien ja koulun vastuuta talousasioiden opettamisessa (Ylen www-sivut 2019). LähiTapiola on teettänyt vuonna 2019 Arjen katsaus -kyselyn, jonka mukaan 12 prosenttia vastanneista voisi harkita ottavansa pikavipin. Nuorista 15-24 vuotiaista jopa joka kuudes olisi valmis ottamaan pikavipin (Talouselämän www-sivut 2019).

OP:n ekonomistin Henna Mikkosen mukaan nuorten velkaantumisen taustalla on kaksi eri tekijää. Pikavippien ottaminen on tehty helpoksi. Pikavipin saa itselleen vain muutamalla puhelimen painalluksella ilman, että henkilön oikeaa maksukykyä tarkistetaan. Toiseksi syyksi Mikkonen esittää Suomessa vallinneen pitkän taantuman, josta ollaan kuitenkin nyt nousemassa pois. Suomessa on sukupolvi, joka on varttunut aikuisiksi taantuman aikana ja heidän on ollut vaikea päästä kiinni työelämään. Näin ollen, kun tuloja ei ole tarpeeksi, saattaa nuori päätyä ottamaan helpommin pikavipin parantaakseen hetkellisesti taloudellista tilannettaan. (Thurén 2018.)

3.4.2 Maksuhäiriömerkintä

Suomessa on tällä hetkellä henkilöitä, joilla on maksuhäiriömerkintä, enemmän kuin koskaan ennen. Kesäkuun 2018 lopussa luottotietonsa menettäneitä oli 379 000 suomalaista, joilla oli keskimäärin 15 kappaletta maksuhäiriömerkintöjä ja heistä yli puolet oli saanut tuoreita merkintöjä vuoden 2018 alusta. Huolestuttavaa on se, että maksuhäiriöiden historiallisen suuri määrä heijastuu nuoriin ja erityisesti nuoriin miehiin. 20-24 -vuotiaista nuorista miehistä yli 10 prosentilla on maksuhäiriömerkintä

ja 25-39 vuotiaista miehistä yli 15 prosentilla on maksuhäiriömerkintä. Naisista merkintöjä on 25-29 -vuotiailla 10,4 prosentilla. (Nuorten maksuhäiriöt ovat... 2018.)

Maksuhäiriömerkintä kertoo henkilön kykenemättömyydestä hoitaa taloudellisia sitoumuksiaan ja velvoitteitaan ajallaan. Maksuhäiriömerkinnät kirjataan luottotietorekisteriin, jota ylläpitää Suomen Asiakastieto Oy. Maksuhäiriömerkintä syntyy, kun maksuja ei hoideta ajallaan eli esimerkiksi vuokra tai lasku jätetään maksamatta. Maksuhäiriömerkintä ei tule kuitenkaan pelkästä maksun myöhästymisestä vaan se syntyy pääsääntöisesti vasta silloin, kun tuomioistuin tai ulosottoviranomainen vahvistaa maksun laiminlyönnin. Osa maksuista voi johtaa merkintään ilman tuomioistuimen tai ulosottoviraston toimintaa, kuten esimerkiksi kulutusluoton maksun myöhästymisen yli 60 päivällä. Julkisoikeudelliset maksut, esimerkiksi terveyskeskusmaksut, sakot ja verot, ovat taas suoraan ulosottokelpoisia eivätkä vaadi tuomioistuimen päätöstä tai ulosottoviranomaisen työtä. Maksuhäiriömerkintä säilyy luottotietorekisterissä noin kahdesta neljään vuoteen, tähän aikaan kuitenkin vaikuttaa henkilön oma aktiivisuus maksujen hoidossa sekä uudet merkinnät, jotka pidentävät merkintöjen voimassaoloa. (Minilexin [www-sivut](#) 2019.)

Maksuhäiriömerkinnöillä on suuri yhteiskunnallinen vaikutus. Merkinnät vaikuttavat yrityksen toimintaan, joka tuottaa tuotteita tai palveluita, kun sen saamiset kirjautuvat myöhässä tai joissain tapauksissa yritys ei saa niitä lainkaan. Saamisten heikentynyt kierto vaikuttaa negatiivisesti yrityksen liiketoimintaan. Toinen erittäin merkittävä haitta maksuhäiriömerkinnästä koituu sen saajalla. Henkilöltä lähtee luottotiedot, joka vaikeuttaa useita arkisia asioita, kuten esimerkiksi työpaikan tai asunnon saamista ja lisää syrjäytymistä. Maksuhäiriömerkinnät ovat kansantaloudellinen uhka ja sen vuoksi niiden ennalta ehkäisemiseen, määrän lisääntymisen syihin ja ongelmiin pitäisi perehtyä enemmän. (Nuorten maksuhäiriöt ovat... 2018.)

Suomalaiset velkaantuvat enenemissä määrin, lainojen korot ovat matalalla sekä monet kotitaloudet elävät kädestä suuhun ja tuntuu, ettei raha riitä elämiseen. Maksuhäiriömerkintöjen määrän lisääntymisen syiksi on esitetty pikavipit, joita on niin paljon ja helposti tarjolla. Nuorten heikko taloudellinen osaaminen on katsottu vaikuttavan luottohäiriöiden kasvuun. Nuoret kärsivät pätkätöistä ja työttömyydestä,

jotka lisäävät riskiä ylivelkaantumiseen. Rahapeliongelmiin uskotaan myös olevan useiden maksuhäiriömerkintöjen taustalla. Suomessa on arvioilta noin 124 000 henkilöä, jolla on rahapeliongelma. Yleinen huolimattomuus ja piittaamattomuus ovat saattaneet vaikuttaa myös merkintöjen kasvuun. (Nuorten maksuhäiriöt ovat... 2018 & Mäntymaa 2012.)

Yritysten palveluita ja tuotteita maksetaan helposti ja vaivattomasti luottokortilla eli velaksi ja laskujen maksuissa viivytellään ilman sen merkityksellisempää syytä. Lainojen myöntäjiä on markkinoilla runsaasti ja suomalaiset kotitaloudet nostavat lainaa useammasta eri rahoituslaitoksesta, jolloin kaikkien lainojen kokonaismäärästä on tietoinen vain itse velallinen. Näin ollen lainoja myöntävien rahoituslaitosten on vaikea saada oikeanlaista kuvaa asiakkaan todellisesta taloudellisesta tilanteesta sekä maksukyvyistä. Kyseiseen ongelmaan on esitetty ratkaisuksi positiivista luottorekisteriä, joka ilmoittaisi asiakkaan kaikki lainat. Positiivisen luottorekisterin avulla luotonmyöntäjien olisi mahdollista saada oikea ja kokonaisvaltainen käsitys asiakkaan taloudellisesta tilanteesta sekä todellisesta maksukyvyistä. (Nuorten maksuhäiriöt ovat... 2018.)

Mustonen (2017) on kirjoittanut samasta ongelmasta Aktian artikkelissa, jossa todettiin, että velkaantuminen on kasvanut Suomessa ja sen todellista suuruutta sekä merkitystä on entistä vaikeampi hahmottaa. Lainat hajautuvat moneen eri muotoon usean rahoitusalan toimivan yrityksen kesken, jolloin todellisesta velkaantumisesta on erittäin haastavaa saada kokonaiskuvaa. Markkinoille tulee jatkuvasti uusia velkaantumisen muotoja ja luottoja asiakkaan nostettavaksi ja samaan aikaan velallisen on vaikea hahmottaa oman talouden kokonaiskuvaa eikä kuluttajat osaa arvioida omaa talouttaan.

4 TALOUSTIEDON OPETUS

Investiumin, joka on finanssipalveluihin erikoistunut yritys, teettämä tutkimus osoittaa, että neljä viidestä suomalaisesta kokee nuorten heikot taloustaidot

yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Talouden perusasiat tulisi oppia jo nuorena, koska aikuisena voi olla jo liian myöhäistä. Taloustaidon opetusta on lisätty peruskoulussa ja nyt se aloitetaan neljännellä luokalla yhdeksännen luokan sijaan. Taloustaito ei kuitenkaan ole vielä oma oppiaineensa vaan sitä opetetaan yleensä osana yhteiskuntaoppia. (Talouselämän www-sivut 2019.)

4.1 Lukion opetussuunnitelma

Valtioneuvoston tuntijako asetuksen sanelemana vuonna 2016 on myös lisätty yksi pakollinen lisäkurssi lukion yhteiskuntaopin opetukseen. Kurssi tukee talousopetuksen asemaa. Useat lukiot tarjoavat myös vapaasti valittavia kursseja, jotka vahvistavat osaamista esimerkiksi yrittäjyydestä, talouspolitiikasta tai sijoittamisesta. (Suomen Pankin www-sivut 2019.)

Lukion opetussuunnitelman mukaan taloustietoa opetetaan osana yhteiskuntaoppia, joka kostuu kolmesta pakollisesta kurssista ja yhdestä syventävästä kurssista. Taloustiedon kurssilla (YH2), joka on toinen pakollinen yhteiskuntaopinkurssi, keskeisiä käsiteltäviä sisältöjä ovat kansantalous ja yksilön talous, markkinat, suhdanteet ja talouselämä, talouspolitiikka sekä kansainvälinen talous ja Suomi. Lukion taloustiedon kurssi opettaa ymmärtämään talouden toimintaa, siihen liittyviä toimintatapoja ja talouspoliittista keskustelua. Opetettavia sisältöjä käsitellään kansalaisten, yritysten sekä valtioiden näkökulmista. Taloustiedon opetuksessa selvitetään talouden ja politiikan suhdetta, kuinka merkittäviä työnteko ja yrittäjyys ovat hyvinvointivaltion rahoittamisessa sekä miten ne siihen vaikuttavat. Kurssin aikana perehdytään myös ympäristöön ja kestävään kehitykseen talouden näkökulmasta. Velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys käsitellään vasta lukion syventävän kurssin Kansalaisen lakitieto (YH4) kurssilla. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Lukion taloustiedon kurssin tavoitteena on, että opiskelija:

- ”osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen”

- ”ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa”
- ”tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita”
- ”osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja”
- ”osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia”

(Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015.)

4.2 Nuorten talousosaaminen tulevaisuudessa

Taloukasvatuksen tavoitteena tulevaisuudessa on antaa lapsille ja nuorille asenteen, tiedot ja taidot, jotka tukevat ja vahvistavat oman talouden sekä elämän hallinnan taitoja, oma-aloitteisuutta ja kestäväää kulutuskäyttäytymistä. Nuorten tulee oppia kunnioittamaan työnteoa, osata kerätä sekä soveltaa tietoa, joka käsittelee yhteiskuntaa ja talouselämää sekä ymmärtää yrittäjyyden asema yhteiskunnan hyvinvoinnin tekijänä. Nuorten tulee saada sen hetken tietoja ja taitoja, jotta he pystyvät tekemään arjessa taloudellisia päätöksiä ja valintoja sekä pohtimaan myös taloudellisten kysymysten eettisyyttä. Nuorten tulee ymmärtää rahankäyttöä ja kulutusvalintoja sekä heitä tulee opettaa rahankäyttöön, sen ansaitsemiseen, säästämiseen ja kestäväään kuluttamiseen. Yritysten, palveluiden tuottajien ja työpaikkojen kautta nuoret perehtyvät käytännössä talouden toimintaan. (Suomen Pankin [www-sivut](http://www.suomenpankki.fi) 2019.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on selvittää, mikä on nuorten kokemus heidän omasta talousosaamisestaan ja heidän talouden hallinnastaan. Kokevatko nuoret saaneensa tarpeeksi tietoa ja opetusta talousasioista? Mistä ja miten he haluaisivat

saada aiheesta tietoa? Olettamuksena on, että nuoret eivät koe saaneensa tarpeeksi tietoa talouden hallinnasta ja haluaisivat, että koulu ja eri tahot esimerkiksi pankki ottaisi enemmän vastuuta aiheesta.

5.2 Kyselyn tavoite ja toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena hyödyntäen sähköpostilinkillä jaettavaa kyselyä, jossa oli rajattuja kysymyksiä (liite 1). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään lukumääriin ja prosenttilukuihin liittyviä kysymyksiä tai väittämiä ja vastauksia kuvataan numeroin sekä havainnollistetaan kuvioilla tai taulukoilla. Määrällisen tutkimuksen aineiston keruu perustuu usein standardoituihin tutkimuslomakkeisiin, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Saatuja vastauksia verrataan aikaisempiin tuloksiin tai yritetään yleistää suurempaan joukkoon. (Heikkilä 2014, 15.)

Kysely toteutettiin Google Forms-työkalulla, joka on Googlen luoma sovellus. Google Forms-työkalulla on mahdollista tehdä kyselylomakkeita sähköisesti verkossa (Googlen [www-sivut](http://www.google.com/forms) 2019). Kyselyn vastauksista muodostettiin havaintomatriisi Excel-taulukkolaskentaohjelmalla ja käsiteltiin aineistoa, jonka pohjalta luotiin kuvioita havainnollistamaan tuloksia. Kysely antoi mahdollisuuden määrittää tarkat kysymykset vastausvaihtoehtoineen etukäteen ja tämä soveltui tutkittavaan aiheeseen sekä selvitettäviin asioihin.

Kysymykset ja väittämät muotoiltiin niin, että suurimmassa osassa hyödynnettiin viisiportaista Likertin asteikkoa, jonka vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, osittain eri mieltä sekä täysin eri mieltä. Likertin asteikko on asenneasteikko, jota hyödynnetään mielipidetiedusteluissa, joissa esitetään väittämiä, joihin vastataan asteikkotyyllisin vastausvaihtoehtoin. Yleensä Likertin asteikko on 4- tai 5-portainen järjestysasteikko, jossa ääripäinä ovat vastausvaihtoehdot täysin samaa mieltä sekä täysin eri mieltä. Vaihtoehtoista vastaajan tulee valita omaa ymmärrystään, kokemustaan tai uskomustaan parhaiten vastaava vaihtoehto. (Heikkilä 2014, 51.)

Osaan kysymyksistä ja väittämistä vastattiin Kyllä ja Ei vastausvaihtoehdoilla ja joissain kysymyksissä valittiin ennalta määritetyistä vastausvaihtoehdoista vastaajan oman kokemuksen mukaan sopivin. Kaikki vastaajat vastasivat kysymyksiin samassa järjestyksessä. Sähköinen kysely antoi myös mahdollisuuden verrata tuloksia aiempien saman aiheen tutkimusten tuloksiin, kuten esimerkiksi Korhosen ja Nissisen opinnäytetyön Nuorten talousosaaminen ja maksuhäiriöt Haaga-Helian ammattikorkeakoulu (2018) sekä Muinosen ja Rissasen opinnäytetyön Nuoren oman talouden hoitaminen Mikkelin ammattikorkeakoulu (2011) tutkimustuloksiin.

Kysely lähetettiin sähköpostitse Nokian lukion rehtorille Juha Sainiolle 14.5.2019. Sainio jakoi kyselyn aineopettajille, jotka teettivät kyselyn oppitunneilla viidelle opetusryhmälle, jotka koostuivat 150 opiskelijasta. Kyselyn vastaajamäärä laski se, että osa Nokian lukion opiskelijoista osallistui kyselyn teettämisen hetkellä ylioppilaskirjoituksiin eikä näin ollen pystyneet osallistumaan kyselyyn. Kyselyyn saatiin vastauksia 90 kappaletta ja kokonaisvastausprosentti oli 60 prosenttia. Nokian lukion opiskelijat valikoituvat kohderyhmäksi, koska olen itse käynyt kyseisen lukion ja se oli helppo toteuttaa yhteistyössä Nokian lukion kanssa vanhojen kontaktien vuoksi. Nokian lukio edustaa keskivertoista yleislukiota.

Kyselyn tarkoituksena oli saada selvyyttä opiskelijoiden kokemuksesta oman talouden hallinnasta, talousosaamisesta ja siihen liittyvistä tekijöistä, kuten esimerkiksi tulonlähteistä, menoista, säästämiskäyttäytymisestä sekä asumisesta. Kyselyllä pyrittiin myös mittaamaan opiskelijoiden omaa kokemusta talousosaamisen tasosta sekä uskovatko he saavansa talousasioista tarpeeksi opetusta ja tietoa lukion aikana, mistä opiskelijat ovat saaneet aiheeseen liittyvää tietoa sekä mistä ja miten he haluaisivat jatkossa saada talousaiheista tietoa.

5.3 Kyselylomake

Kyselylle on tyypillistä, että siinä on valmiit kysymykset ja niille vastausvaihtoehdot sekä ne esitetään aina samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville. Kyselyyn voidaan sisällyttää myös avoimia kysymyksiä. Kyselyllä kerättyä aineistoa voidaan verrata laadullisten tutkimusten tulosten yleistettävyyteen. (Tietoarkiston [www-sivut](http://www.sivut)

2018). Sähköisessä kyselyssä tulee ottaa huomioon, että kaikilla vastaajilla on mahdollisuus internetin käyttöön. Tämä otettiin huomioon etukäteen ja näin varmistuttiin, että Nokian lukion opiskelijat pystyvät vastaamaan kyselyyn omilta tietokoneiltaan koulun verkossa. Sähköisen kyselyn hyviä puolia ovat muun muassa vastausten nopea saatavuus, haastattelijan mahdolliselta vaikutukselta välttyään, voidaan esittää arkaluonteisia kysymyksiä sekä kyselyn ohessa on mahdollista hyödyntää lisämateriaalia. Sähköisen kyselyn huonoja puolia taas ovat esimerkiksi se, että pitkä kysely lisää vastaamatta jättäneiden määrää, avoimiin kysymyksiin jätetään herkästi vastaamatta, väärinymmärrysten mahdollisuus on suuri sekä ei ole mahdollisuutta lisähavaintoihin. (Heikkilä 2014, 17-18).

Kyselystä saatavan aineiston lisäksi opinnäytetyössäni käytettiin erilaisia dokumentteja. Dokumenttien avulla toin esille aiempaa tutkimustietoa nuorten oman talouden hallinnasta, rahakäsityksestä, talousasioiden hoitamisesta ja miksi niin moni nuori ajautuu maksuvaikeuksiin.

5.4 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimus mittaa varmasti asioita, mitä sen tarkoituksena on selvittää. Tutkimukselle tulee asettaa tarkat tavoitteet, jolloin selvitetään oikeita asioita. Tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä on vaikea tarkastella jälkeenpäin, jolloin tässäkin tutkimuksessa validiteetti on pyritty takaamaan hyvällä tutkimuksen suunnittelulla ja mietityllä tiedonkeruulla. Kyselyn väittämät ja kysymykset perustuivat tutkimuksen teoriaosuuden aiheisiin. Kyselyä testattiin myös eri tahoilla ennen sen varsinaista toteutusta. Korkea vastausprosentti (60 %) lisää myös tutkimuksen pätevyyttä. (Heikkilä 2014, 27.)

Tutkimuksen reliabiliteetilla eli luotettavuudella tarkoitetaan saatujen tutkimustulosten tarkkuutta. Mikäli sama tutkimus toistettaisiin, saataisiin samanlaisia tuloksia. (Heikkilä 2014, 28.)

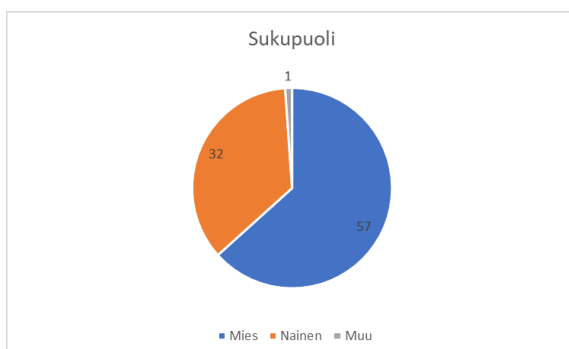
Tämän tutkimuksen luotettavuutta nosti korkea vastausprosentti. On kuitenkin otettava huomioon, että osa mahdollisista vastaajista oli estynyt osallistumasta tutkimukseen

ylioppilaskirjoitusten vuoksi, joka taas heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimus on kuitenkin helposti lähestyttävästä aihealueesta ja teemasta. Kysely on mahdollista toistaa täysin samoissa olosuhteissa, kun vastaajat olivat lukion opiskelijoita. Nämä tekijät lisäävät tutkimuksen luotettavuutta.

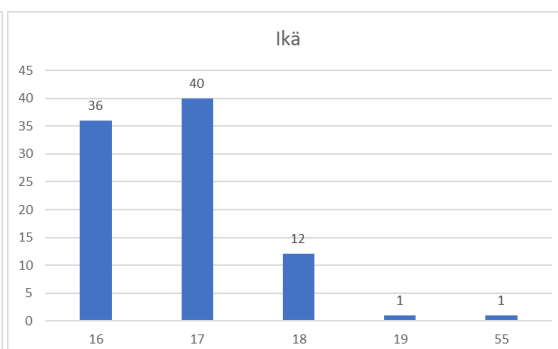
6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 57 oli miehiä ja 32 naisia sekä yksi muun sukupuolinen (kuvio 4). Vastaajista suurin osa oli 16-17 -vuotiaita (kuvio 5) ja asui vanhempiensa luona. Yksikään vastaaja ei asunut omassa omistusasunnossa.



Kuvio 4. Sukupuoli



Kuvio 5. Ikä

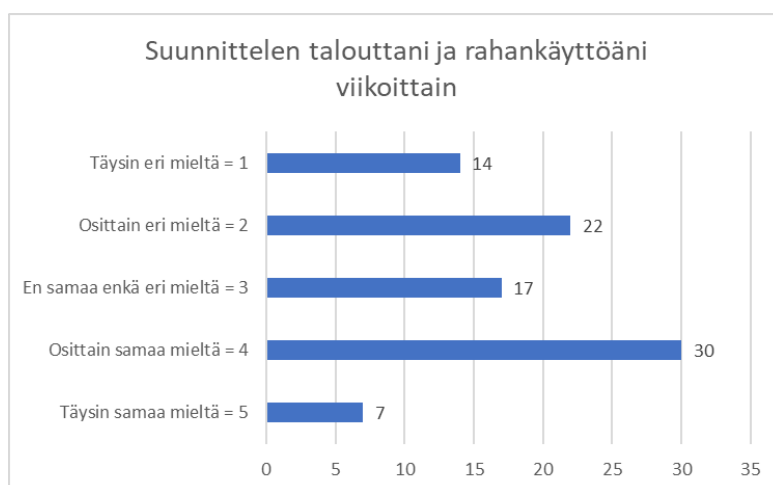
Vastaajista enemmistö ei työskennellyt opintojensa ohella. Vanhemmilta viikkorahaa sai 32 vastaajaa. Suurin osa vastaajista ei saanut opintotukea eikä ollut nostonut opintolainaa.

6.2 Talouden hallinta

Talouden hallinta osiossa vastaajilta selvitettiin vastaavatko he itse raha-asioistaan, suunnittelevatko vastaajat talouttaan ja rahankäyttöään, kokevatko he osaavansa sopeuttaa kulutuksen ja menot käytössä oleviin tuloihin sekä onko heillä taloudellisia

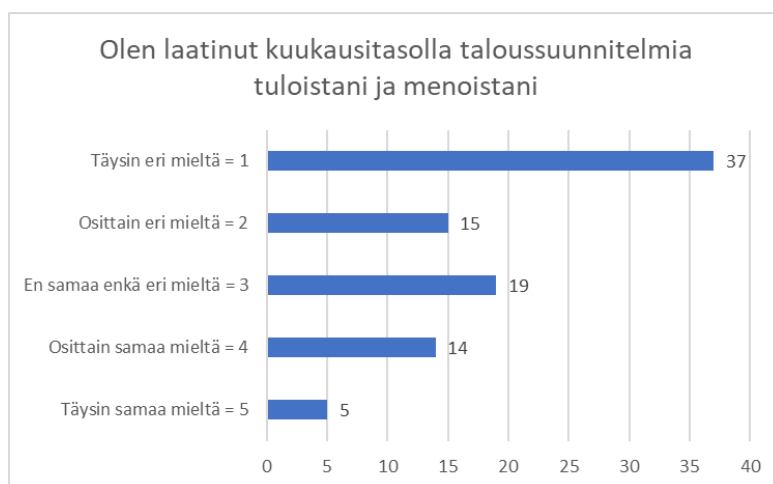
tavoitteita. Tässä osiossa selvitettiin myös vastaajien säännöllistä säästämistä ja sijoittamista.

Vastaajista 41 prosenttia suunnitteli talouttaan ja rahankäyttöään viikoittain niin kuin kuviossa 6 voidaan todeta. Kuitenkin 40 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa osittain tai täysin eri mieltä ja 19 prosenttia antoi neutraalin vastauksen, joten väittämä on jakanut vastaajat talouden ja rahankäytön suunnittelun suhteen kahteen osaan.



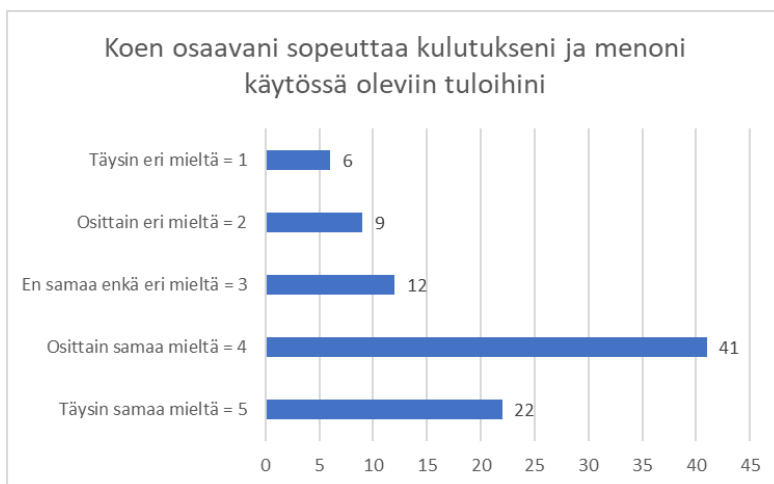
Kuvio 6. Talouden suunnittelu ja rahan käyttö

Suurin osa vastaajista ei ollut laatinut kuukausitasolla taloussuunnitelmia tuloista ja menoista. On hyvin mahdollista, että nuoret seuraavat tulojaan ja menojaan esimerkiksi mobiilipankin kautta, mutta niitä ei varsinaisesti kirjata ylös taloussuunnitelmiksi asti. Kuviossa 7 on havainnollistettu, kuinka moni vastaajista on laatinut taloussuunnitelmia tuloistaan ja menoistaan kuukausitasolla.



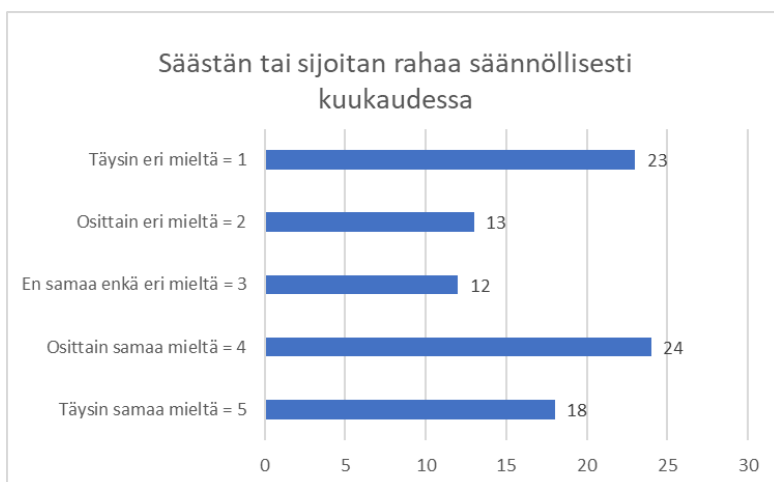
Kuvio 7. Tulojen ja menojen suunnittelu

Talouden hallinnan ydinajatuksena on kulutuksen ja menojen sopeuttaminen käytössä oleviin tuloihin. Vastaajista suurin osa (70 %) koki osaavansa suhteuttaa kulutuksena ja menonsa käytössä oleviin tuloihin niin kuin kuvio 8 voidaan havaita.



Kuvio 8. Kulutuksen ja menojen sopeuttaminen käytössä oleviin tuloihin

Vastaajista 63 prosenttia oli taloudellisia tavoitteita, joka tukee oman talouden hallintaa yhdessä säännöllisen säästämisen ja sijoittamisen kanssa. Vastaajista 47 prosenttia säästi tai sijoitti säännöllisesti kuukaudessa, mutta 26 prosenttia vastaajista ei säästänyt tai sijoittanut lainkaan. Kuviossa 9 on havainnollistettu vastaajien säännöllistä säästämistä ja sijoittamista kuukaudessa. Ylivoimaisesti suosituimmat säästö- ja sijoituskohteet olivat käyttö- sekä säästötili.

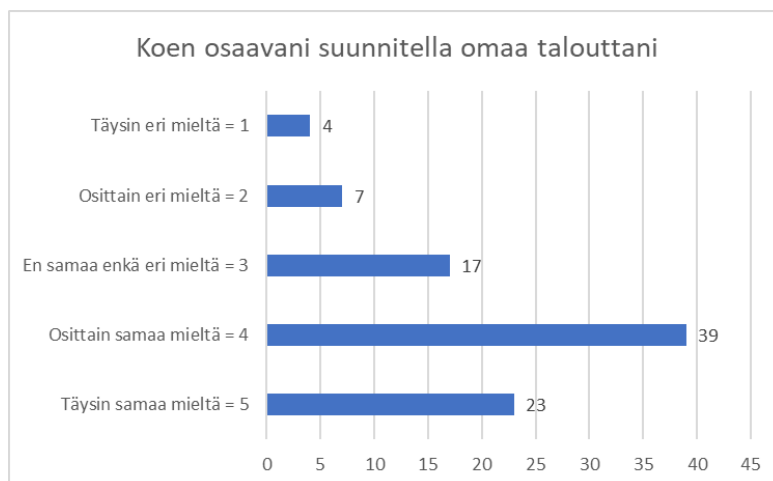


Kuvio 9. Säännöllinen säättäminen tai sijoittaminen

6.3 Talousosaaminen

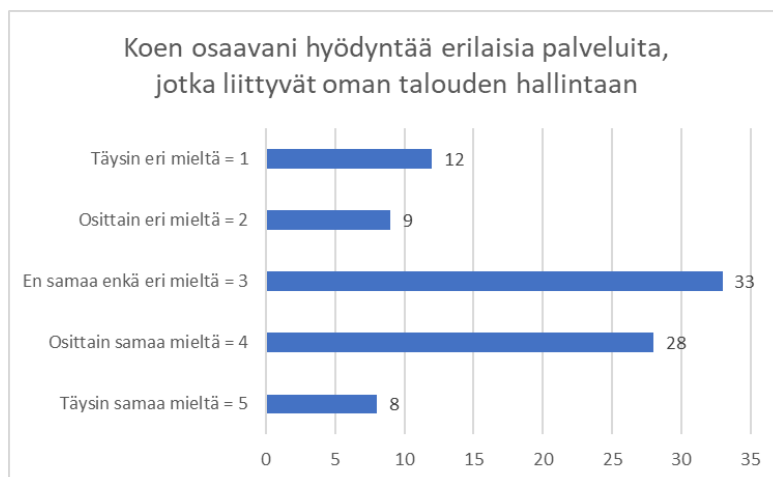
Talousosaamisen osiossa vastaajille esitettiin heidän omaan kokemuksen ja halukkuuteen perustuvia väittämiä liittyen talouden suunnitteluun, talousaiheisen tiedon etsimiseen ja sen säännölliseen seuraamiseen sekä taloudelliseen osaamiseen.

Vastaajista suurin osa (69 %) koki osaavansa suunnitella omaa talouttaan ja vain 4 vastaajaa oli väittämän kanssa täysin eri mieltä, joka voidaan havaita myös kuviosta 10. Oman talouden suunnittelun tärkeäksi koki valtaosa vastaajista (73 %). Vastaajista vain hyvin pieni osa (3 %) ei kokenut talouden suunnittelua lainkaan tärkeäksi.



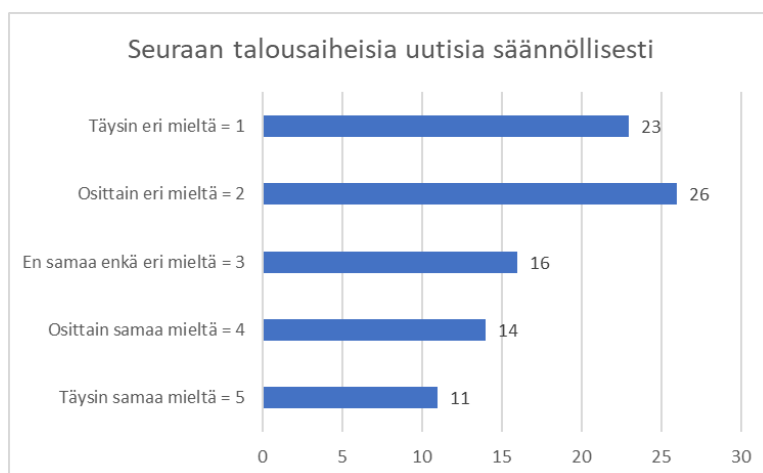
Kuvio 10. Oman talouden suunnittelu

Vain 8 vastaajaa (9 %) koki olevansa täysin samaa mieltä siitä, että osaa hyödyntää oman talouden hallintaan liittyviä palveluita. Huomattava määrä vastaajista (37 %) antoi neutraalin vastauksen ja 21 vastaajaa (23 %) oli väittämän kanssa osittain tai täysin eri mieltä. Neutraalin ja osittain tai täysin eri mieltä antaneiden vastaajien poikkeavan suurta määrää voi väittämän kohdalla selittää se, että nuoret eivät välttämättä tunne tai tiedä palveluita, jotka liittyvät talouden hallintaan. Väittämässä olisi voinut myös tarkentaa palveluita, jotka liittyvät oman talouden hallintaan, jolloin suurempi osa vastaajista olisi mahdollisesti kokenut osaavansa hyödyntää kyseisiä palveluita. Kuviossa 11 on havainnollistettu vastaajien kokemus osaamisesta oman talouden hallintaan liittyvien palveluiden käytöstä.



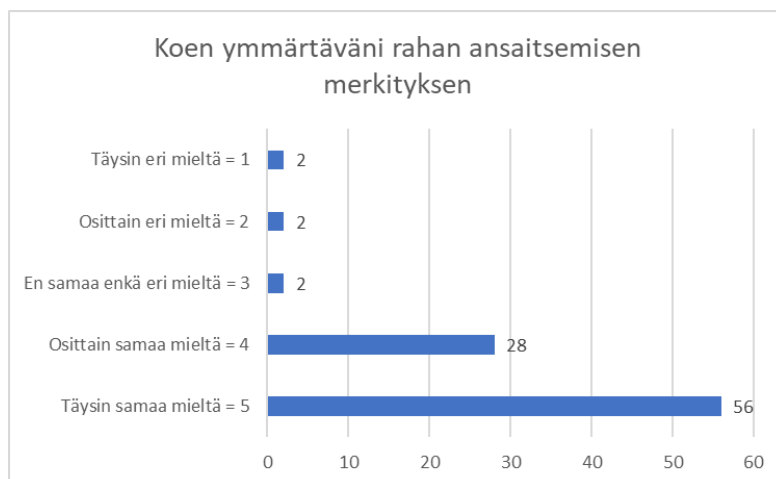
Kuvio 11. Talouden hallintaan liittyvien palveluiden hyödyntäminen

Vastaajista enemmistö koki osaavan etsiä talousaiheista tietoa, mutta vain 11 vastaajaa (12 %) seurasi talousaiheisia uutisia säännöllisesti, jota havainnollistaa myös kuvio 12. Tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että yli puolet (54 %) ei seurannut talousaiheisia uutisia säännöllisesti. Nuoret siis kokevat osaavansa etsiä talousaiheista tietoa, kun on sen tarve, mutta he eivät seuraa talousuutisointia säännöllisesti.



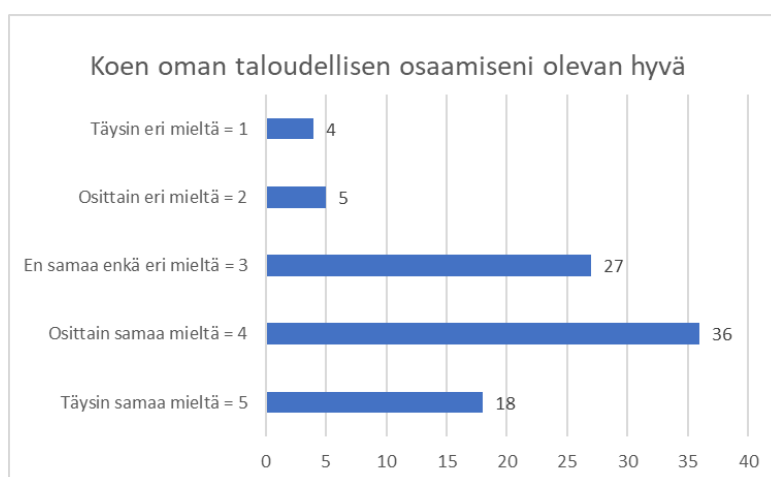
Kuvio 12. Talousaiheisten uutisien seuraaminen

Vastaajista ylivoimainen enemmistö (93 %) koki ymmärtävänsä rahan ansaitsemisen merkityksen, joka voidaan havaita myös kuviosta 13. Tulos osoittaa, että nuoret ymmärtävät, että raha kuuluu ansaita. Päinvastoin vajavainen ymmärrys rahan ansaitsemisen merkityksestä on yhteydessä heikompaan talouden hallintaan ja osaamiseen. Rahan ansaitsemisen ymmärrys taas voidaan nähdä vahvistavana tekijänä esimerkiksi säästämisessä ja taloussuunnitelmien teossa.



Kuvio 13. Rahan ansaitsemisen merkitys

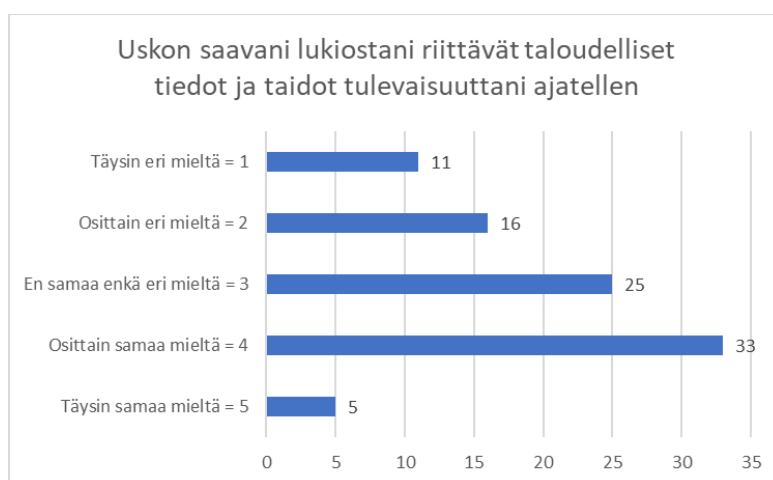
Suurin osa vastaajista (60 %) koki oman taloudellisen osaamisen hyväksi. Kuitenkin 27 vastaajaa (30 %) antoi neutraalin vastauksen. Seuraavan sivun kuviossa 14 havainnollistettuna vastaajien kokemus taloudellisesta osaamisesta. Vastaajilta tiedusteltiin heidän huolestuneisuuttaan omaa taloudellista osaamista kohtaan ja valtaosa vastaajista (67 %) ei ollut huolestunut taloudellisesta osaamisestaan. Nuoret siis kokivat oman taloudellisen osaamisensa hyväksi eikä he kokeneet huolestuneisuutta taloudellista osaamistaan kohtaan, mutta kuitenkin merkittävä määrä vastaajista (68 %) haluaisi parantaa taloudellista osaamistaan eli aihe kiinnostaa ja puhuttelee nuoria.



Kuvio 14. Taloudellinen osaaminen

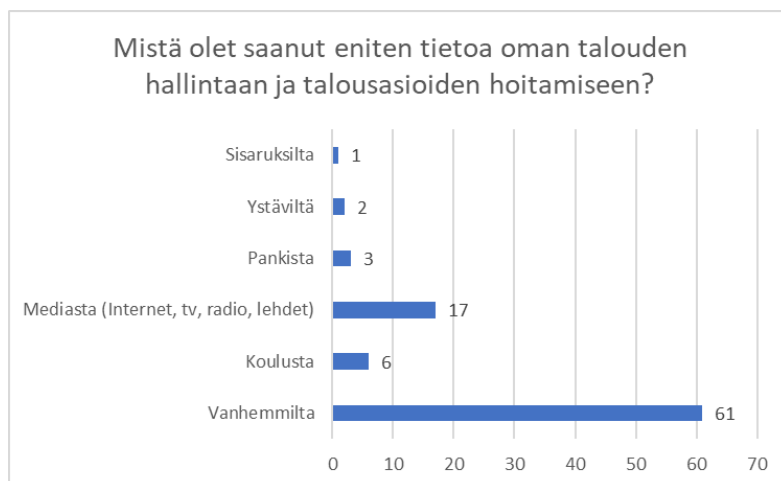
6.4 Taloustieto ja -osaaminen lukiossa

Vastaajista 38 (42 %) uskoi saavansa lukiostaan riittävät taloudelliset tiedot ja taidot tulevaisuutta ajattellen, kuten kuviosta 15 voidaan havaita. Vastaajista 27 (30 %) oli kuitenkin väittämän kansa osittain tai täysin eri mieltä ja 25 (28 %) antoi neutraalin vastauksen. Vastauksissa on siis huomattavissa hajontaa, joka osoittaa, että lukion tarjoamaan riittävään taloudellisten taitojen ja tietojen saantiin suhtaudutaan epävarmasti. Näin ollen tutkimus myös osoitti, että suurin osa vastaajista (64 %) halusi saada talouden hallinnasta ja talousosaamisesta lisää tietoa ja opetusta.



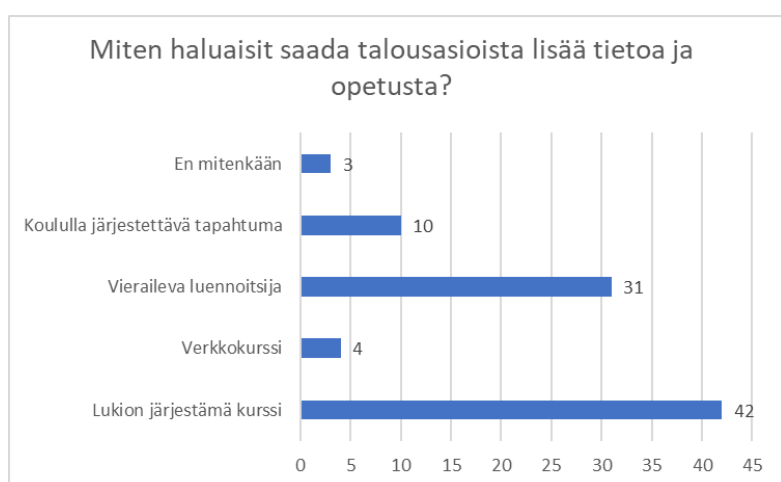
Kuvio 15. Lukion tarjoamat taloudelliset tiedot ja taidot

Taloustietoa omaksi oppianeeksi lukioon halusi valtaosa, kun 54 vastaajaa (60 %) oli väittämän kanssa täysin samaa tai osittain samaa mieltä. Tietoa oman talouden hallintaan ja talousasioiden hoitamiseen oltiin saatu ylivoimaisesti eniten omilta vanhemmilta, kun 61 vastaajaa (68 %) valitsi kyseisen vaihtoehdon talouden hallinnan ja talousasioiden hoitamisen tietolähteeksi. Toiseksi suosituin tiedonlähde oli media eli tässä tutkimuksessa Internet, tv, radio ja lehdet, joista tietoa oli saanut 17 (19 %) vastaajaa. Kuviosta 16 voidaan havaita, että vanhemmilta saadut tiedot, taidot ja opetus liittyen oman talouden hallintaan ja talousasioiden hoitamiseen on merkittävä niin kuin opinnäytetyössä on aiemmin todettu.



Kuvio 16. Talouden hallinnan ja talousasioiden tiedon lähde

Aihealueittain vastaajat halusivat enemmän opetusta ja lisää tietoa laina-asioista, säästämisestä ja sijoittamisesta sekä verotuksesta. Vähiten opetusta kaivattiin eläkeasioista. Kun otetaan huomioon vastaajien nuori ikä, on ymmärrettävää, että laina-asiat kiinnostavat kohderyhmää. Nuorilla elämän suuret ostopäätökset, kuten esimerkiksi asunnon ostos on vielä edessä, joten aiheesta halutaan tietoa ja opetusta, jotta siihen osattaisiin valmistautua etukäteen. Eläkeikä tuntuu nuorista todennäköisesti hyvin kaukaiselta, joten aiheesta ei vielä tämän vuoksi kaivata niin paljon tietoa. Suurin osa vastaajista (47 %) haluaisi saada tietoa kyseisistä aihealueista lukion järjestämän kurssin kautta. Vieraileva luennoitsija oli toiseksi suosituin vaihtoehto 31 vastauksella (34 %), kuten kuviosta 17 voidaan havaita.



Kuvio 17. Talousasioiden opetus

6.5 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön teoriaosuudessa selvitettiin, mistä talouden hallinta, talousosaaminen ja nuoren henkilökohtainen talous koostuvat sekä käsiteltiin nuorten tulonlähteitä ja menojen rakennetta. Sähköisen kyselyn tarkoituksena oli saada selvyyttä, kuinka nuoret kokevat oman talouden hallinnan ja talousosaamisen. Saadut tutkimus tulokset ovat hyvin linjassa aikaisempien vastaavalaisten tutkimusten kanssa.

Suurin osa tutkimuksen vastaajista oli 16-17 -vuotiaita ja asui vanhempiensa luona. Vastaajien tulot koostuivat vanhemmilta saaduista varoista ja he eivät työskennelleet opintojen ohella. Korhosen ja Nissisen (2018) sekä Muinosen ja Rissasen (2011) tekemissä opinnäytetöissä on saatu täysin vastaavanlaisia tuloksia.

Tutkimus osoittaa nuorten vastaavan itse raha-asioistaan, mutta nuoret eivät suunnittele talouttaan ja rahankäyttöään tai laadi taloussuunnitelmia tuloista ja menoista säännöllisesti. Myös Korhosen ja Nissisen (2018,46) tekemän tutkimuksen mukaan nuorten taloussuunnitelmien teko sekä tulojen ja menojen suunnittelu oli vähäistä. Monet pankin tarjoavat mobiilipankkeja ja -sovelluksia, joiden avulla oman talouden seuranta on vaivatonta ja nopeaa, joka varmasti osaltaan vähentää taloussuunnitelmien laadintaa nuorten keskuudessa. Talouden hallintaa kuitenkin vahvistaa taloussuunnitelmien eli budjettien laatiminen sekä menojen ja tulojen seuranta.

Teoriaosuudessa todettiin, että nuoren vanhempien kautta opitut ja koetut mallit talouden hallintaan ja talousasioihin ovat merkittävässä asemassa. Tutkimus osoittaaakin, että nuoret ovat saaneet eniten tietoa talousasioista vanhemmiltaan, joka oli myös yksi tutkimuksen olettamuksista. Nuoret halusivat eniten tietoa laina-asioista, säästämisestä ja sijoittamisesta sekä verotuksessa. Tulos tukee myös johdannossa esiin nostettua ajatusta siitä, että nuoret tarvitsevat oman talouden hallintaan ja talousosaamiseen liittyvä tietoa ennen elämän suuria päätöksiä, kuten esimerkiksi ensiasunnon ostoa. Korhosen ja Nissisen (2018) tekemässä opinnäytetyössä lainan nostamisesta ja sijoittamisesta oltiin koulussa puhuttu vähiten, kun tässä tutkimuksessa juuri kyseisistä aihealueista kaivattiin eniten lisää tietoa. Muinosen ja Rissasen (2011) opinnäytetyössä havaittiin myös lisätiedon tarve laina-asioista nuorten keskuudessa.

Tulokset vain vahvistavat sen, että nuorille on saatava enemmän tietoa laina-asioista sekä sijoittamisesta ja säästämisestä.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista sijoitti tai säästi säännöllisesti kuukaudessa, jota oletettiin tapahtuvan ennen tutkimuksen toteutusta. Myös Muinosen ja Rissasen (2011) oppinäytetyössä saatiin vastaavia tuloksia nuorten säännöllisestä sijoittamisesta ja säästämisestä. Nuorten suosituimmat sijoitus- säästämiskohteet olivat käyttötili ja säästötili, joita pidetään helppoina ja vaivattomina säästökohteina. ASP-tili, rahastot tai osakkeet eivät olleet nuorten suosiossa, ne eivät olleet ajankohtaisia tai niistä ei vain tiedetty. Tutkimustuloksen voidaan nähdä kertovan, etteivät nuoret ole saaneet tarpeeksi tietoa ja opetusta ASP-säästämisestä tai rahasto- ja osakesijoittamisesta.

Talouden hallinnan edellytyksenä on kulutuksen sopeuttaminen käytössä oleviin tuloihin. Tutkimus osoittaa, että nuoret kokivat osaavansa tulojen ja menojen sovittamisen. Tulos on hyvin samassa linjassa muun muassa Danske Bankin tutkimuksen (2019) kanssa, jossa joka toinen nuori arvioi hallitsevansa tulojaan ja menojaan kuukausitasolla erittäin hyvin tai hyvin sekä Muinosen ja Rissasen (2011) oppinäytetyön tutkimustulosten kanssa, jossa yli puolet vastanneista koki tulojen riittävän menoihin nähden.

Nuoret kokevat oman talouden hallinnan ja taloudellisen osaamisensa olevan hyvä eivätkä ole huolestuneita taloudellisesta osaamisestaan. Tulos on hyvin samassa linjassa Muinosen ja Rissasen (2011) oppinäytetyössä saadun tuloksen kanssa, jossa yli puolet vastanneista arvio oman talouden hallinnan olevan hyvä. Nuoret siis saattavat kokea oman talouden hallinnan ja talousosaamisen paremmaksi, mitä se todellisuudessa on.

Nuoret kokevat osaavansa etsiä talousaiheista tietoa, kun on sen tarve, mutta he eivät seuraa talousuutisointia säännöllisesti. Talousaiheinen uutisointi pitäisi tapahtua siellä, missä se tavoittaisi nuoret mahdollisimman helposti, kiinnostavasti ja usein eli eri sosiaalisen median kanavissa, kuten esimerkiksi Instagramissa, YouTube-videopalvelussa tai Facebookissa. Mahdollisesti talousaiheisten uutisien säännöllinen seuraaminen kasvaisi, jos uutisointi olisi nuoria kiinnostavalla tavalla helposti

saatavilla siellä, missä nuoret kohtaavat paljon erilaista sisältöä nyky-yhteiskunnassa eli esimerkiksi aiemmin mainituissa sosiaalisen median palveluissa.

Hallitus on tuonut esille, että taloustiedon opetusta lisätään eri kouluasteilla. Nuoret suhtautuivat epävarmasti riittävään taloudellisen tiedon ja taitojen opetukseen lukiossa. Vain harva nuorista oli sitä mieltä, että lukioista saa riittävät taloudelliset tiedot ja taidot tulevaisuutta ajatellen, joten taloustiedon opetuksen lisääminen tästäkin näkökulmasta on oikein. Tutkimuksen olettaus nuorten kokemuksesta, jossa he eivät ole saaneet riittävästi tietoa ja opetusta talousasioista osoittautui todeksi. Tutkimus osoittaa, etteivät nuoret osaa hyödyntää tai tiedä oman talouden hallintaan liittyviä palveluita, joten lisäopetus auttaisi varmasti myös kyseisen asian kanssa. Nuoret haluaisivat lisää tietoa ja opetusta lukion järjestämän kurssin muodossa tai vierailevan luennoitsijan kautta.

Tutkimus osoittaa, että nuoret kokevat osaavansa sopeuttaa kulutuksen käytössä oleviin tuloihin, he kokevat oman talouden suunnittelun tärkeäksi, ymmärtävät rahan ansaitsemisen merkityksen ja omaavat taloudellisia tavoitteita sekä osaavat etsiä talousaiheista tietoa. Nuorilla on hyvin moni talouden hallinnan ja talousosaamisen perustekijöistä jo hallinnassa, joka tukee ja helpottaa talousasioiden syvempää oppimista. Näiden perustekijöiden päälle on hyvä lähteä laajentamaan taloudellista osaamista, syventää oppimista ja lisätä taloudellisia taitoja.

Opinnäytetyön pohjalta Nokian lukiossa voitaisiin esimerkiksi lähteä suunnittelemaan taloustiedon valinnaista kurssia, jossa käsiteltäisiin vastaajia kiinnostavia aihealueita eli laina-asioita, säästämistä ja sijoittamista sekä verotusta. Vierailevaa luennoitsijaa toivottiin myös paljon, joten yhteistyötä eri tahojen, kuten pankin tai jonkin finanssialan järjestön kanssa voisi suunnitella. Opiskelijoille voisi toteuttaa myöhemmin vastaavanlaisen tutkimuksen taloustiedon kurssin tai vierailevan luennoitsijan jälkeen, jonka tuloksista voitaisiin kartoittaa ovatko ne vahvistaneet nuorten talouden hallintaa ja talousosaamista.

LÄHTEET

Danske: Velat ja pikavipit tulleet nuorille erittäin tutuiksi. 2019. Taloussanomat 25.3.2019. Viitattu 8.4.2019. <https://www.is.fi/taloussanomat/>

Ekholm, R. Talousosaaminen on kansalaistaito. Pörssisäätiö. 15.6.2015. Viitattu 7.5.2019. <http://www.porssisaatio.fi/blog/2015/06/15/talousosaaminen-on-kansalaistaito/>

Elo, H. & Saarhelo, J. 2018. Osakesijoittajan maailmanvalloitus. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 21.4.2019. [https://bisneskirjasto-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GABBFXDTEB#kohta:Osakesijoittajan\(\(20\)maailmanvalloitus](https://bisneskirjasto-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GABBFXDTEB#kohta:Osakesijoittajan((20)maailmanvalloitus)

Finanssivalvonnan www-sivut. 2019. Viitattu 9.4.2019. <https://www.finanssivalvonta.fi/>

Googlen www-sivut. 2019. Viitattu 28.8.2019. <https://www.google.com/>

Hagelin, H. 2019a. Kuka teillä hallitsee raha-asiat? Iltasanomat 19.10.2018. Viitattu 17.5.2019. <https://www.is.fi/>

Hagelin, H. 2019b. Pikavipeille tulossa 20 prosentin korkokatto – talousvaliokunta pohti koko alan tarpeellisuutta. Taloussanomat 27.2.2019. Viitattu 17.5.2019. <https://www.is.fi/taloussanomat/>

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita

Hämäläinen, J. 2018. Toissäkäynti koulun ohella väheni selvästi. Helsingin Uutiset 12.12.2018. Viitattu 4.4.2019. <https://www.helsinginuutiset.fi/>

Kansalaisaloitteen www-sivut. 2019. Viitattu 17.5.2019. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>

Kelan www-sivut. 2019. Viitattu 20.4.2019. <https://www.kela.fi/>

Korhonen, N. & Nissinen, S. 2018. Nuorten talousosaaminen ja maksuhäiriöt. AMK-opinnäytetyö. Haaga-Helian ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.9.2019. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/146865/KorhonenNooraNissinenSim.o.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kuluttajaliiton www-sivut. 2019. Viitattu 4.4.2019. <https://www.kuluttajaliitto.fi/>

Kuukkanen, T. 2017. Opiskelijan tuet muuttuvat elokuusta alkaen – Nämä asiat siitä on tiedettävä. Yle Uutiset 13.7.2017. Viitattu 20.4.2019. <https://yle.fi/uutiset>

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Helsinki. Viitattu 24.5.2019. https://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

Minilexin www-sivut. 2019. Viitattu 23.4.2019. <https://www.minilex.fi/>

- Muinonen, P. & Rissanen, R. 2011. Nuoren oman talouden hoitaminen. AMK-opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.9.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36286/Muinonen_Pirkko%20ja%20Rissanen_Reetta.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mustonen, J. 2017. Nuoret yhä velkaantuneempia-tiedämme siitä aivan liian vähän. Aktia Taloudenaika. Viitattu 22.4.2019. <https://talous.aktia.fi/fi/artikkelit/nuoret-ya-velkaantuneempia-tiedamme-siita-aivan-liian-vahan>
- Myllyniemi, S. 2016. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki
- Mäntylä, J-M. 2019. Opintotuki on tänään suurimmaksi osaksi velkaa – ja sitä otetaan ennätystahtia. Yle Uutiset 13.5.2019. Viitattu 23.5.2019. <https://yle.fi/uutiset>
- Mäntymaa, E. 2012. Nuorten maksuhäiriöt kasvoivat lähes kolmanneksella. Yle Uutiset 11.5.2012. Viitattu 22.4.2019. <https://yle.fi/uutiset>
- Nordean www-sivut. 2019. Viitattu 9.12.2018. <https://www.nordea.fi/>
- Nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat vakava aikapommi. 2018. Kauppalehti 4.7.2018. Viitattu 22.4.2019. <https://www.kauppalehti.fi/>
- Nuorten-yst. www-sivut. 2019. Viitattu 9.4.2019. <http://www.nuorten-yst.fi/>
- Osuuspankin www-sivut. 2019. Viitattu 22.4.2019. <https://www.op.fi/>
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. 2018. Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Helsinki.
- Peura-Kapanen, L. & Raijas, A. 2009. Kuluttajien taloudellinen osaaminen 2000-luvulla. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki.
- Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. Alma Talent Oy.
- Raijas, A. & Uusitalo, O. 2012. Nuoret ja talousosaaminen. Viitattu 16.2.2019. https://muntalous.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuoret-ja-talousosaaminen_Kuluttajatutkimuskeskus-2012_Raijas-Uusitalo.pdf
- Sijoitusrahaston www-sivut. 2018. Viitattu 9.12.2018. <https://sijoitusrahastot.org/>
- S-Pankin www-sivut. 2018. Viitattu 9.12.2018. <https://www.s-pankki.fi/fi/>
- Suomen Pankin www-sivut. 2019. Viitattu 24.5.2019. <https://www.suomenpankki.fi/fi/>
- Talouselämän www-sivut. 2019. Viitattu 4.4.2019. <https://www.talouselama.fi/>
- Thurén, J. 2018. Mitä väliä, jos opintolainalla bilettää? Nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat kasvussa kahdesta syystä. Raha ja arki. 23.7.2018. Viitattu 11.4.2019. <https://op.media/talous/raha-ja-arki/mita-valia-jos-opintolainalla-bilettaa-nuorten-maksuhairiomerkinnaat-ovat-kasvussa-kahdesta-syysta-119f459a8714438fb9251ee19ff29a20>

Tietoarkiston www-sivut. 2018. Viitattu 9.12.2018. <https://www.fsd.uta.fi/fi/>

Väänänen, K. 2019. Ratkaiseeko uusi pikaluottojen 20 %:n korkokatto velkaantumisongelmat? Kuluttaja-asiamiehen blogi. 3.4.2019. Viitattu 9.4.2019. <https://kuluttaja-asiamies.fi/2019/04/03/ratkaiseeko-uusi-pikaluottojen-20-n-korkokatto-velkaantumisongelmat/>

Ylen Uutisgrafiikka. 2019. Suomalaisten opintolainojen kokonaismäärä vuodesta 2010 vuoteen 2019. Viitattu 5.6.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10781055>

Ylen www-sivut. 2019. Viitattu 11.4.2019. <https://yle.fi/>

Lukiolaisten talouden hallinta ja talousosaaminen -kysely

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää nuorten omaa kokemusta talouden hallinnasta ja talousosaamisesta. Kysely on osa opinnäytetyötä. Kyselyyn vastaaminen vie vain muutaman minuutin. Vastauksesi on tutkimukselle erittäin arvokas. Vastaaminen tapahtuu anonymisti ja kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Taustatiedot

Sukupuoli

- mies
- nainen
- muu

Ikä:

Miten asut tällä hetkellä?

- Vanhempien luona
- Vuokra-asunnossa
- Omassa omistusasunnossa

Talouden hallinta

Olen töissä opintojeni ohella

- Kyllä
- En

Saan vanhemmiltani viikkorahaa

- Kyllä
- En

Saan opintotukea

- Kyllä
- En

Olen nostanut opintolainaa

- Kyllä
- En

Vastaan itse raha-asioistani

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä

- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Suunnittelen talouttani ja rahankäyttöäni viikoittain

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Olen laatinut kuukausitasolla taloussuunnitelmia tuloistani ja menoistani

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen osaavani sopeuttaa kulutukseni ja menoni käytössä oleviin tuloihini

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Minulla on taloudellisia tavoitteita

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Säästän tai sijoitan rahaa säännöllisesti kuukaudessa

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Jos säästät tai sijoitat, mihin kohteeseen? (Voit valita useamman.)

- Käyttötilille
- Säästötilille
- ASP-tilille
- Rahastoihin
- Osakkeisiin
- Muu, mihin?

Taloulosaaminen

Koen osaavani suunnitella omaa talouttani

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen oman talouden suunnittelun tärkeäksi

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen osaavani hyödyntää erilaisia palveluita, jotka liittyvät oman talouden hallintaan

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen osaavani etsiä talousaiheista tietoa

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Seuraan talousaiheisia uutisia säännöllisesti

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen ymmärtäväni rahan ansaitsemisen merkityksen

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Koen oman taloudellisen osaamisen olevan hyvä

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Olen huolestunut taloudellisesta osaamisestani

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Haluaisin parantaa taloudellista osaamistani

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Taloustieto ja -osaaminen lukiossa

Uskon saavani lukiostani riittävät taloudelliset tiedot ja taidot tulevaisuuttani ajatellen

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Haluaisin saada aiheesta enemmän tietoa ja opetusta

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Taloustietoa tulisi opettaa lukiossa omana oppiaineena

- 5 = täysin samaa mieltä
- 4 = osittain samaa mieltä
- 3 = en samaa enkä eri mieltä
- 2 = osittain eri mieltä
- 1 = täysin eri mieltä

Mistä olet saanut eniten tietoa oman talouden hallintaan ja talousasioiden hoitamiseen?

- Vanhemmilta
- Koulusta
- Mediasta (Internet, tv, radio, lehdet)
- Pankista
- Muu, mistä?

Mistä seuraavista asioista koet tarvitsevasi enemmän opetusta ja haluaisit saada lisää tietoa? (Valitse mielestäsi kolme tärkeintä.)

- Taloudensuunnittelu ja rahankäyttö
- Säästäminen ja sijoittaminen
- Laina-asiat (esim. ensiasunnon osto, opintolaina)

- Maksuhäiriöt ja velkaantuminen
- Verotus
- Vakuutukset
- Eläke

Miten haluaisit saada talousasioista lisää tietoa ja opetusta?

- Lukion järjestämä kurssi
- Verkkokurssi
- Vieraileva luennoitsija
- Koululla järjestettävä tapahtuma
- Muu, miten?